

והנה, הספר דרכי חיים ושלום ה"ה מהנהגותיו בעת שהוא
הי' המנהיג וכו', דהיינו שנים רבות אחרי כתיבת התשובה.
ומסתבר, דעד אז כבר נשתקע התואר המיושן - חצי צאל,
והשתמשו ההמון בתואר החדש - העללע"ר. וא"כ הרי אין שייך
אלא היתר הב' שחידש הוא מסברתו, וע"ז לא רצה להסתמך,
וע"כ החמיר לתרום ממטבע מדינה אחרת.

(ולכאורה אין בזה חשש דדינא דמלכותא דינא - והרי
במדינה זו נקבעה מטבע אחרת, דהא מצינו בריבוי מקומות
בש"ס שהשתמשו במעות מדינות אחרות, מעות קפוטקיא בא"י,
צורי וכו' וכו', כל שלא נאסר מדין המלכות, דאז מיפסיל
לכאורה).

ועדיין יש לפקפק בחומרותו זו, מפסק הרמ"א בר"ס
תרצ"ד, "מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן".

* * *

עוד בגליון הנ"ל, (כט) כותב הת' יי"ק בנדון נפלה
סליתו מעליו, אף בעודו לבוש ט"ק, שלדעת אדה"ז בש"ע,
צריך לחזור ולברך, ושכ"כ בשו"ת אמרי יושר ח"כ ס"ט ס"ד.
ולמרות שכ"כ בילקוט "הערות בש"ע אדה"ז" בשם ס' הנ"ל, אך
המעייין בגוף הספר אמרי יושר שם יראה שהסיק שאין לחזור
ולברך, וגם שמעולם לא דייק כן מדברי אדה"ז, אלא שהשאל
לשונו להדגשת סברתו הוא.

ולענ"ד ברור שא"צ לחזור ולברך, וכמסקנת המחצה"ש
והתהל"ד. והיינו משום דג' דרגות יש: א) פושט ע"מ ללכוש
לאחר - א"צ לברך; ב) פושט ע"מ שלא ללכוש לאחר - צריך
לברך (אף שנשאר עליו ט"ק); ג) פושט סתם - תלוי אם לבוש
ט"ק, אז א"צ לברך, ואם לאו צריך לברך, מכיון שהסיח דעתו
מהמצוה.

והרי כנפלה מעליו, איך בזה לא דעת חיובית - אופן
הא', ולא דעת שלילית - אופן הב'. וא"כ נכנס בגדר פושט
סתם, וכל שנשאר עליו ט"ק א"צ לברך.

הרב לוי יצחק ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

ג. בשו"ע אדמוה"ז סי' תנ"א סעי' ס"א. כתב וז"ל: "...ולא
אמרו שכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם אלא כשנבלע בו
האיסור ע"י חמין או ע"י חריפות..." עכלה"ק.

עיי' הערה על סעי' ע"ג.

בסי' תנ"א סעי' י"ג וז"ל: "...ויש חולקין ואומרים שכל הכלים שבלעו חמץ קוה"פ אפ"י ע"י האור בלבד הרי נכשרין ע"י הגעלה דכיון שבשעת בלעתו בלעו דבר היתר... לפיכך הקילו להכשירן ע"י הגעלה בלבד". עכלה"ק.

ולכאורה יש להבין מה ר"ל לפיכך "הקילו", הרי ההיתר של "היתר בלע" הוא היתר ע"פ תורה (וכמו שמוסבר שם בהגה טעם הדבר) וא"כ מה שייך הלשון "הקילו" הדומה להיתר דרכנך.

בסי' תנ"א סעי' י' וז"ל: "...אבל בכלי מתכות שאינו פקע מחמת חום האש הרי הוא יכול למלאותו גחלים מכפנים וישהה אותם בתוכו עד שאם יגע אדם בצד החיצון של הכלי יהי' היד סולדת בו מחמת שנתלבן הכלי מן הגחלים"... עכלה"ק.

מסעי' הנ"ל יוצא שכלי הצריך הגעלה והוא רוצה לעשות ליבון קל צריך למלאותו גחלים מכפנים. ויש לעיין א) מה יהי' הדין אם רוצה לעשות ליבון חמור, האם אז יהי' צריך היסק מבחוץ.

ב) מה יהי' הדין בכלי חמץ של מתכת הבלוע ע"י האור האם מספיק היסקו מבחוץ כל הרי בסעי' י"ג כתב אדמוה"ז כשיש צד אחר להתיר בהלכות פסח אז חמץ נקרא היתר בלע, וביחד עם שיטת המגן האלף המחולק על הפרמ"ג שבליבון ככלי מתכת לא צריכים היסקו מכפנים, לא נהי' צריך להסיקו מכפנים דוקא.

בסי' הנ"ל סעי' ח' ט' וז"ל: "...אבל כלי חרס שדרך היסקו כל השנה מבחוץ... אף אם רוצה להכשירו ע"י היסק מכפנים... אין זה מועיל כלום גזירה שמה יחוס עליו שלא יתבקע מחמת הגחלים..."

ובסעי' ט': ואפילו אם רוצה להסיקו מכפנים ומבחוץ כגון שמכניסו ריקן לתוך התנור מלא אש... אין זה מועיל כלום גזירה... עכלה"ק.

הנה אדמוה"ז מביא הלשון "אין זה מועיל כלום", משא"כ לשון המחבר הוא אינו מועיל "להם", והטור כתב "כהן".

ואולי עם מלת "כלום" מרמז לנו אדמוה"ז מה יהי' הדין עם עבר וליבן כ"ח ובישל בו בשוגג. שהפמ"ג סי' תנ"א ס"ק ב' כתב "ובשוגג י"ל דשרי" אבל החכמת שלמה בסעי' א' כתב "דבכל ענין אסור" וע"י מלת "אין זה מועיל כלום" ר"ל אפילו בדיעבד אינו מועיל כהחכמת שלמה הנ"ל.

שם בסי' הנ"ל סעי' ע"ג: "כל כלי זכוכית... א"צ שום הכשר לפסח אלא די להם בשטיפה כדינה לפי שהם חלקים וקשים ואינן בולעין כלום וי"א שאפילו הגעלה אינה מועלת... דכיון

שתחלת ברייתן הוא מן החול הרי הן בכ"ח...עכלה"ק.

עלין בשדי חמד אסיפת דינים, דיני הכשר כלים אות
כ"א שעמד על המחקר מה יהי' הדין אם נוכל לעמוד על
המציאות הנכונה ע"י בדיקות, באופן הכליעה שבכלי זכוכית
ועל יסוד בירור זה לפסוק האם כלי זכוכית בולע או לא.

עלין גם שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא יו"ד סי' כ"ח
וכספר "כשרות ושבת במטבח המודרני" דף פ"ב.

בסי' הנ"ל סעי' ע"ג: "כל כלי זכוכית...אם רוב
תשמישו כל השנה הוא בחמין או אפילו בצונן אלא שרוב
הפעמים דרך להשהות משקה חמץ בתוכו מעת לעת או יותר...אף
בדיעבד אסורין החמין שנשתמשו בו או המשקה שעמד בו מעל"ע
אלא א"כ הכשירו קודם שנשתמש בו ע"י הגעלה או ע"י מילוי
ועירו"י". עכלה"ק.

ועלין בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קמ"ד ד"ה ושוב וז"ל:
ויש לי בזה תמיל' על הרב ז"ל סי' ע"ג...וע"כ הרב לצדדין
קתני ע"י הגעלה היינו בנשתמשו בחמין אין מילוי ועירו
מועיל כלום וע"י מילוי ועירו היינו בנשתמשו בצונן, והרי
שימוש בצונן היינו ע"י י"ש דהוי דבר חריף ובדבר חריף אין
מילוי ועירו פועל כלום כמ"ש הרב גופא בסעי' ס"א...
ואולי דעת הרב ז"ל דדוקא ע"י חריפות מלח או בי"ש שחמיצו
קשה אבל ע"י שאר דבר חריפות שפיר מהני מילוי ועירו...
ומכ"מ לדינא צריך עיון בזה להקל בכלי זכוכית או בשאר
כלים שהי' בהם י"ש לקיום ע"י מילוי ועירו דעינינו רואות
ש"ש חריף וחזק מאד וצל"ע בזה כי הרב ז"ל סתם ולא ביאר
מאין הוציאו. עכ"ל.

שם סי' תנ"א סעי' ס"ז: "אבל אם הניח שם תכשיל
בקדירה אפ"ל הי' התנור חם התבשיל מותר אפילו אם מקום
מושב הקדירה הי' מלוכלך מחמץ בעין אעפ"כ אם אין בו חשש
שמנונית אינו אוסר יותר מכ"ק ובעובי שולי הקדירה יש יותר
מכדי קליפה... עכלה"ק.

הנה מקור דין זה הוא מהמ"א תנ"א ס"ק מ"ד, ועל מ"א
הנ"ל עמד בשו"ת חת"ס או"ח סי' ק"ל וז"ל: והקשה מעלתו
דבקליפה ליכא למ"ד כ"א בנטילת מקום כעובי אצבע כמבואר
בי"ד סי' ק"ה ובהי' דהמחבר רס"י תמ"ז כתב נמי קליפה כבר
הרגיש בחק יעקב וכי' שהוא לאו דוקא... עכ"ל.

(ועלין בהגהות רעק"א סי' תמ"ז סעי' א' שנשאר בצ"ע
על המחבר. ועלין כשו"ע אדמוה"ז סי' הנ"ל סעי' ה' המשנה
ממה שכתב המחבר וכתב: "ויסיר אותה בעומק כרוחב אגודל"
כהח"י הנ"ל).

וממשיך בשו"ת ח"ס הנ"ל: "לפענ"ד ליישב דס"ל למ"א דליכא כאן אלא מעט חמץ בעין דהרי מקובח ונקי הוא ... ולרווחא דמלתא כי אם יש קצת חמץ בעין וכו', וא"כ כיון דעכ"פ ליכא בעין אלא דבר מועט כזה סגי בקליפה". עכ"ל.

ואולי בזה מרמז לנו אדמוה"ז בשינוי לשונו מהלשון המ"א, כי הרי המ"א הנ"ל כותב "שהי' שם קצת חמץ בעין" משא"כ אדמוה"ז כותב ומוסיף: "הי' מלוכלף מחמץ בעין" לרמז שיש רק לכלוך ודבר מועט של חמץ ובזה מספיק כ"ק כהחת"ס הנ"ל.

אבל באמת א"א לומר שכשינוי הלשון אדמוה"ז מרמז את החת"ס הנ"ל כי הרי בסעי' נ"ו כתב "...אם לא היתה הרחת נקי' ומודחת יפה אלא הי' בה לכלוך חמץ בעין צריך ליטול בכל תחתונית המצה בעובי כרוחב גודל...". עכ"ל. הרי מביא הלשון "לכלוך חמץ בעין" ובכל אופן מצריך כדי נטילה.

ואולי יש לחלק ולומר שכשיש דבר מועט של חמץ אצל "הקדירה" אז צריכים כ"ק אבל אצל ממשות מצה צריך כ"נ).

בסי' הנ"ל סעי' מ"ב: "כיסוי של ברזל שמשימין על חררה כשנאפת על הכירה צריך ללבנו ליבון גמור כדינו... עכ"ל".

עין בספר שאלו ציון ח"ב סי' י"ט (מוכא בספר הגעלת כלים מבוא אות ד' ד"ה "וכדבריו") שרוצה להביא ראיה ממקור דין זה בשו"ע סי' תנ"א סעי' ט' שפעולת הליבון הוא לשדוף ולא לפלוט (עין שו"ע סי' קכ"א ט"ז ס"ק ז' ובש"ך ס"ק י"ז), כי הרי אע"פ שאין דרך לאפות באופן שניצוצות נתזין אע"כ צריך הכיסוי ליבון גמור דוקא. ואינו מספיק מדת החום שהשתמשו בהאפי'.

בסי' הנ"ל סעי' ל"ג. "...ואפי' לא הגעיל כלל את הכפות ותחבן בפסח בתוך כ"ר יש להתירו כאכילה... לפי שיש לסמוך על סברא הראשונה שהולכין בכל כלי אחר רוב תשמישו ועל דברי רוב האומרים שכל הכלים שנבלע בהם איסור ע"י חום כלי שני א"צ הגעלה כלל לפי שחום כלי שני אין בו כח להבליע כלל"...

והעיר ח"א: ממה שכתב אדמוה"ז שסומכין על האומרים שכלי שני אינו בולע ואפ"ה הולכין בתר רוב תשמישו, שסובר דלא כהחכמת שלמה יו"ד צ"א וז"ל: בשלמא דבר הנאסר בלאה"כ... אמרינן מגו דמהני הך הגעלה לאיסורין הנאסר שלא ע"י האור, מהני גם למה שנאסר ע"י האור... אבל אם לא נאסר תחילה רק השתא ע"י האור א"כ הגעלה זו מה טיבא... עכ"ל. ע"כ משמע הח"ש הנ"ל שהולכין בתר רוב תשמיש כשיש שני

איסורין אז הולכין בחר ההכשר של רוב תשמישו ואומרים מיגי לאיסור השני. משא"כ כשאינו בלוע אלא באופן א'. אבל משו"ע אדמוה"ז רואים שמהני רוב תשמישו אפילו שכלי שני אינו בולע כלל.

ולהעיר גם מסעי' ע"ג "... אבל אם עבר והשתמש בו בפסח אפי' בחמין בלא שום הכשר הרי חמין הללו מותרין אם רוב תשמיש כלי זה כל השנה הוא בצונן פחות מעת לעת... עכ"ל.

הרי רואים ג"כ שהולכין בחר רוב תשמיש אפילו השתמשו רק צונן ופחות מעת לעת ולא נכנס אלא איסור א'.

בסי' הנ"ל סעי' ל"א: "וכ"ז כשהקערה אינה כ"י מתשמיש כ"ר דהיינו שלא כפוח על אלפס רותח בתוך מעל"ע להגעלה זו שכל מה שנבלע בה ע"י כ"ר קודם מעל"ע להגעלה זו הוא נטל"פ וא"צ להגעילה ולהפליטה כלל מן הקערה מה"ת אלא מד"ס" עכלה"ק.

ולהעיר ממה שכתב המגן האלף סי' תנ"א ס"ק ו' בטעם להמתירים רוב תשמיש וז"ל: לכאורה קשה כיון שבלע פעם א' א"כ במה יצא ידי הבלוע שבלע מכבר שהרי אפילו פעם א' צריך הגעלה וראיתי בספר מק"ח שהביא בשם תשובת מנחם עזרי' שהרגיש בזה ותירץ כיון דנטל"פ הוא הם אמרו והם אמרו, ולפ"ז לדידן דאסרינן נט"ל כפסח ממילא צריך הגעלה מדינא.

בסי' הנ"ל סעי' י"ד: "... וכ"ר נקרא הכלי שהרתיחו בו המים אצל האש אפי' אם עכשיו בשעה שמגעילין בתוכו אינו עומד אצל האש הרי זה נקרא כ"ר ומגעילין בתוכו כל כלי הצריך הגעלה בכלי ראשון אם המים שבתוכו הן עדיין רותחין דהיינו שמעלין רתיחה כמ"ש בסימן תנ"כ". עכלה"ק (ועיין סי' הנ"ל סעי' כ"ה וסי' תנ"ב סעי' ג').

ולכאורה צריכים להכין מה שכתב שכלי ראשון אפילו אינו עומד על האש נקרא כ"ר אבל צריך שיהיו מעלה רתיחה (דהרי, א) משמע "דבכל פעם" אפילו נבלע לא ע"י מעלה רתיחה ההגעלה צריכה להיות רותחין והרי למה הרי ככ"פ. (והנה המ"א פסק שצ"ל יס"ב ונקרא ג"כ כ"ר).

(ב) הרי לכאורה רואים בחוש דכשמוציאים כ"ר מן האור הרתיחות לא נשאר כ"כ זמן כדי לעשות הכשר כלים.

(ג) הנה המרדכי בע"ז סי' תתנ"ח וז"ל: שהרי היורה עצמה כשמסלקין אותה מן האש פוסק רתיחתה ואפ"ה הוי כ"ר.

הרב דאובן שמואל לפידות